

УДК 330.101

В. Мандибура, д-р екон. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ІДЕОЛОГЕМИ СУЧАСНОГО КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО "ООНОВЛЕННЯ" ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Розглянуті причини виникнення і розкрито теоретичне визначення сутності сучасних економічних ідеологем та показані їх конкретні прояви. Розкриваються особливості виникнення та існуючі форми соціально-економічного замовлення, що реалізуються економічною теорією. Наведене авторське бачення реальних шляхів концептуально-методологічного оновлення економічної теорії в сучасних умовах.

Ключові слова: економічна істина, економічні відносини, економічні інтереси, економічна ідеологема, ідеологічне замовлення.

Пошук наукою істини [*] полягає у поясненні сутнісного змісту предметів, явищ, процесів, взаємодій та відносин, що відбуваються у матеріальному світі, який представлений чотирма природними формами руху матерії (механічною, фізичною, хімічною, біологічною), а також її особливою – соціальною формою. Цей пошук є одночасно і процесом і результатом адекватного відображення об'єктивної реальності різними суб'єктами пізнання незалежно від їхньої свідомості та її відтворення в об'єктивних за змістом теоріях й їх елементах.

Провідна роль у цьому процесі належить методології наукового пошуку, тобто тому пізнавальному механізму науки, що є концептуальним вченням про застосування дослідниками наукових методів (способів, підходів), та відповідного інструментарію.

Досягнення наукової об'єктивності пошуку істини можливо, насамперед, за умови реалізації трьох базово-вихідних положень щодо здійснення наукового пошуку: *перше* – "монополію на істину має лише сама об'єктивна істина", дослідники можуть до неї лише наближатись і осягати, на засадах наукового розуміння, при цьому основним критерієм істинності результатів пізнання є їх неспростовне підтвердження реальною практикою; *друге* – наближення та осягнення істина можливо лише в процесі наукових дискусій, тобто у теоретичних суперечках дослідників, передусім, за умови коли позиції опонентів розглядаються всебічно із максимально повною аргументацією; *третє* – важливою умовою наукового пошуку є досягнення понятійної чистоти у визначенні сутнісного змісту наукових категорій (тобто основних узагальнюючих наукових понять), інакше, при нечіткості та множинній плюралістичній розмитості категоріального апарату конкретної науки неможливо вести якісне поглиблення пізнання істини, неможливо також стає і наукова дискусія, оскільки сторони полеміки не мають чітких понятійних орієнтирів і уявлень про що конкретно йдеться.

Науковий прогрес неможливо зупинити. Проте історія розвитку науки засвідчує, що цей процес можна суттєво затримати, чи спотворити на певний період його результати. Перш за все, це відбувається в наслідок впливу на конкретну науку негативних внутрішніх так і зовнішніх чинників.

До внутрішніх проблем належать "авторитетне" нав'язування науковій спільноті фальшивої науки або помилкових поглядів. Історія розвитку фізики свідчить, що від "пануючих наукових розумінь" XIV ст. щодо сутності будови і передачі енергії у матеріальній речовині, зокрема таких теоретичних концепцій як "флогістони" та "теплород" не залишилось і сліду. Не витримала випробуванням часом і прогресивна у свій час "корпускулярна" теорія М. Ломоносова. Разом із цим, все істинне, у науковому розвитку залишається у якості фундаментальних "цеглинок і сходинок" подальшого поглибленого осягнення людською інтелектуальною свідомістю матеріального світу.

Наприклад: теорія відносності та сучасна квантова термодинаміка не спростовують три закони класичної механіки Ньютона, а побудована на іншому вихідному постулаті геометрія Лобачевського не перекреслює досягнення геометрії Евкліда. Не зважаючи на зовнішні утиски інквізиції, аж до спалення Дж. Бруно силами мракобісся не вдалось навечно нав'язати людству системі світобудови Птолемея. Попри гонитву, аж до знищення науковців з боку деспотичної влади в СРСР не вдалось знищити генетичну гілку розвитку біологічної науки.

Проте, наведені приклади стосується головним чином природничих наук, де реальна практика із часом невмодно спростовує і відкидає все надумане, фальшиве. Тобто таке, що не відповідає об'єктивній реальності розвитку матеріального світу.

В науках які досліджують соціальну форму руху матерії, зокрема її економічну і соціально-економічну складові, процес пошуку об'єктивної істини відбувається значно складніше і суперечливіше. Одна з найбільших складнощів полягає у тому, що соціальна форма руху матерії субстанцією пізнання має відношення, що виникають між людьми та їхніми асоціаціями в процесі суспільного життя. Ці відносини є особливою формою взаємодії, яку людині неможливо сприйняти тими органами відчуття, що дані їй природою (зором, слухом, нюхом, дотиком, смаком), як це робиться при дослідженні природних форм, де широко використовуються спеціальне приладдя, пристрої та лабораторне устаткування. Жоден з дослідників соціальної форми руху матерії не може побачити та відчувати відносини, навіть із застосуванням найсучасніших мікроскопів та іншого лабораторного обладнання. Лише сила наукового образно-абстрактного мислення та методологічний інструментарій суспільних наук дозволяє пізнавати, "добувати істинне знання" цієї найскладнішої сфері матеріального буття.

В основі виникнення економічних відношень лежать економічні інтереси, носіями яких є люди, що наділені свідомістю і волею у прагненні їх реалізації. Саме інтерес, передусім, економічна вигода є тим стрижнем, тим потужним спонукальним мотивом діяльності людини так і їх асоціацій в сфері економіки, а сама сукупність економічних відносин діалектично розвиваються на засадах суперечливого характеру їхньої взаємодії.

Спільні інтереси об'єднують окремих індивідів в соціальні асоціації (партнерські групи, клани, корпорації, класи тощо). Дієва мотивація дій людини та людських асоціацій базується на прагненні досягнення певних життєвих благ, з метою задоволення широкого спектру потреб (а за певних умов і деструктивних та патологічних бажань). Саме з цих причин, для досягнення наукової об'єктивності пошуку істини в сфері соціального руху матерії, наведені вище три базово-вихідні положення мають бути доповнені ще двома: *четверте* – в соціальній сфері, залежно від існуючих одиничних (приватних), особливих (асоційованих), або загально суспільних інтересів, а також виходячи з

моральної позиції дослідника (його наукової порядності, або навпаки) до істини можна "докопатись", або відкрити, пізнати, осягнути, і, навпаки, її можна "закопати", тобто свідомо спотворювати, чи "не помічати" її об'єктивного змісту або, взагалі, очорнити; *п'яте* – якщо в соціальній сфері процеси відбуваються саме так як відбуваються, дослідник не має права лише констатувати факт, за відомим висловом вітчизняного "політ економа" на кшталт – "маємо те, що маємо", а він з наукових позицій повинен дати відповідь на питання: у чиїх інтересах "так" відбувається? кому вигідно, "щоб саме так відбувалось"? хто, які конкретно особи, групи, клани, верстви та суспільні класи є зацікавленими у тому, щоб суспільство "мало те що воно має"?

Як і в дослідженнях природничих наук так і у сфері досліджень соціальної форми руху матерії пізнавальна функція є і залишається внутрішнім потужним генератором розвитку наукового знання. Поряд із цим, з точки зору суспільства (оскільки питома вага науковців є незначною у складі населення) існування науки підпорядковується обов'язковому виконанню ще двох "зовнішніх" функцій, що пов'язані із виконанням певного соціального замовлення: *перша*, прогностична (практично прикладна); *друга*, ідеологічна (яка існує у формі соціального замовлення певного класу або пануючої в державі суспільної групи, виходячи з їх соціально-економічних інтересів).

Прогностичну функцію обумовлює саме існування наукової теорії (у т.ч. економічної), тобто це є тією її іманентною властивістю, яка відрізняє її від "голої", неприкритої ідеології. Адаже захищати класові, або особливі кланово-групові інтереси можна і на рівні емоцій, без будь якого звернення до наукових (чи науково подібних) аргументів.

У цьому випадку "споживач", який виступає "замовником економічної теорії" завжди чекає від неї не тільки виправдання або заперечення певного існуючого порядку речей (у чому і полягає суть класової ідеологічної функції політичної економії), а, насамперед, вимагає обґрунтованого прогнозу подальшої своєї практичної діяльності.

Саме соціально-класовий замовник, що у своїх інтересах використовує економічну теорію, чітко визначає і самі рамки прогнозу.

Перше, це може бути короткостроковий прогноз для локального ринку (мікроекономічна теорія А. Маршалла і представників його школи).

Друге, середньостроковий прогноз для ряду галузей національного, або навіть для економіки країни в цілому (теорія циклів і макроекономічна теорія Дж. Кейнса).

Третє, досить довготерміновий (на десятиліття), прогноз, але такий, що обмежений чисто техніко-технологічними та техніко-економічними параметрами і характеристиками. При цьому його важлива ознака полягає у тому, що цей прогноз реалізується шляхом використання константних соціально-економічних показників, тобто допускається збереження у незмінному виді базисних (виробничо-економічних та політико-економічних) відносин існуючого способу виробництва. Прикладом може слугувати "технологічна" гілка сучасної футурології, до якої відноситься і теорія технологічних хвиль Кондратьєва, і теоретичні викладки циклів Леонтьєва.

Четверте, можна виділити так званий "глобальний прогноз", що має дати відповідь на питання щодо стратегічних перспектив існування соціально-економічного способу виробництва і всієї суспільно-економічної формації. Цей прогноз повинен надати уявлення щодо ймовірних, у випадку його заперечення, нових формах соціально-економічних відносин. Гло-

бальний прогноз, як правило цікавить той суспільний клас, якому на певному етапі історичного розвитку стає "тісно" в межах існуючого суспільно-економічного порядку, тобто клас, що є зацікавленим у його частковому, або повному демонтажі.

Такий прогноз для класу буржуазії (включаючи як власників капіталу так і дрібних власників-товаровиробників) в найбільш повній формі дав А. Сміт, а для класу найманих працівників (пролетаріату) – К. Маркс.

Щодо реалізації *другої* зовнішньої функції, то на сьогодні суспільною і, зокрема, економічною наукою фактично не досліджується блок проблемних питань, які пов'язані із тим, яким чином пануюча ідеологія (у т.ч. економічна [**]) впливає на наукову об'єктивність результатів теоретичних досліджень. З цього приводу ще у 1867 р. Карл Маркс зазначав: "В сфері політичної економії вільне наукове дослідження зустрічається не тільки з тими ворогами, з якими воно має справу в інших сферах. Своєрідний характер матеріалу, з яким має справу політична економія, викликає на арену боротьби проти вільного наукового дослідження самі несамовиті, самі негідні і самі мерзотні пристрасі людської душі – фурії приватного інтересу". [1, с 10] І далі: "Безкорисливе дослідження поступається місцем битвам найманих писак, незаангажовані наукові дослідження підміняються замовною, догідливою апологетикою" [1, с 17].

Ретроспективна оцінка наслідків цього впливу дозволяє зробити висновок, що за своїм змістом завдання ідеологічного замовлення соціально-економічній науці щодо бажаних для влади і тих владно-панівних соціально-класових угруповань, інтереси яких реалізує державна, можна розділити за двома найбільш характерними проявами.

Перший прояв ідеологічного замовлення полягає у тому, що економічна наука отримує завдання (безпосереднє, або завуальовано-кон'юнктурне) досліджувати та розкривати зміст тих явищ, процесів, закономірностей і відносин, "яких в реальному соціально-економічному житті суспільства фактично не існує". Тобто таких, що можуть бути структуровані та обґрунтовані лише ідеально, з позицій формальної метафізичної логіки, саме тому їх "наукове" оформлення переважно носить догматичний, схоластичний та соціально-демагогічний характер. Нав'язування науково подібних ідеологем у вигляді міфів є найбільш поширеною формою першого прояву замовлення.

Наприклад, радянською ідеологією політичної економії, що відносились до її "теоретичних здобутків" було обґрунтування існування "вільного, асоційованого працівника, співвласника суспільних засобів виробництва, праця якого на засадах планомірності (тобто на поза ринкових засадах) безпосередньо отримувала суспільне визнання, а його робоча сила не набуває властивості товару". В реальному житті, цього "вільного суб'єкта" соціалістичних виробничих відносин за законом 1939 року можна було притягти до кримінальної відповідальності за порушення режиму праці, що полягав у спізненні на роботу більше ніж на 15 хвилин! А у історичному контексті цей "співвласник" загальнонародної соціалістичної державної власності", у кінцевому рахунку, із несподіваною ейфорією погодився на приватизацію тієї власності, що за ідеологією вже належала саме йому і, саме цей "співвласник" без всякого опору віддав її внаслідок проведеної денационалізації в руки номенклатурних та кримінальних "активістів" приватизації, які у подальшому і стали новими "олігархами" у відреставрованій системі капіталістичних виробничих відносин.

Як приклад давніх буржуазних ідеологем, що за останні два десятиріччя "успішно" оспівані вітчизняною науковою спільнотою, можна навести так звані теорії "людського капіталу" [2], "середнього класу" [3], та "пост капіталістичного суспільства" [4].

Другий прояв ідеологічного замовлення проявляється у тому, що наука на певні напрямки теоретичних досліджень отримує своєрідне "табу", тобто вона не повинна досліджувати ті явища, процеси, закономірності та відносини, що існують в реальній дійсності, оскільки їх об'єктивний аналіз не є вигідним для реальної владно-бюрократичної еліти та тих пануючих суспільних класів, від імені та в інтересах яких діє держава.

Наприклад, тривалий час, зокрема, в період найгострішого змагання двох світових систем, що отримав назву "холодної війни", науковці Заходу з політичних причин фактично перестали досліджувати широкий спектр відносин, що був пов'язаний з основними суперечностями капіталістичного способу виробництва, зокрема, тією, яка існує між наймануою працею (у т.ч. і найвищою кваліфікації) і капіталом (у тому числі корпоративним), а також суперечністю, що виникає між суспільним характером виробництва в умовах державно-корпоративного капіталізму та приватно капіталістичною формою розподілу та привласнення його кінцевих результатів.

І лише в останні десятиліття все більше публікується ґрунтовних наукових праць, в яких морально сумлінні вчені Заходу роблять спробу дати оцінку реальному стану справ, що має місце в країнах розвинутого державно-корпоративного капіталізму (зокрема США) на його стадії глобального фінансового імперіалізму. Для прикладу достатньо лише перелічити назви окремих підрозділів роботи Майкла Паренті "Демократія для обраних": "Багатство і бідність в Сполучених Штатах Америки"; "Капітал і праця"; "Нагромодження і експансія"; "Нужденність трудящих в Америці"; "Культура плутократії – інституції та ідеологія"; "Закон на службі корпорацій"; "Благоденство для багатих"; "Економічний імперіалізм"; "Бідні отримують все менше і менше"; "Уряд для грабіжників"; "Трудящі в облозі"; "Профспілки і цілі їх боротьби"; "Ідеологічна монополія"; "Державна влада в приватних руках". В цілому ця наукова робота, яка на цей час витримала сім видань, присвячена спробі пояснити, що реальна демократія не сумісна із сучасним капіталізмом, що капіталістичний суспільний порядок постійно порушує як демократію так і засади ринкової еквівалентності у взаємовідносинах праці і капіталу, тобто сприяє посиленню новітніх проявів експлуатації праці [5]. До аналогічних праць можна віднести і роботи таких сучасних авторів як Еернандо де Сото, Луїджи Зінгалеса і Рахурама Раджана [6, 7] та ін.

Слід особливо наголосити, що на вітчизняних теренах ми маємо справу навіть не з тією моделлю капіталізму – антагонізми якого розкрили вище наведені автори. В Україні, як і в більшості інших республік колишнього СРСР виник унікальний феноменом, що сформувався в процесі реставрації номенклатурно-бюрократичного суспільного устрою "періоду здійснення невдалої спроби побудови соціалізму" у "специфічний – мафіозно-клановий і кланово-корпоративний капіталізм". Враховуючи зазначене, цілком логічно виникає питання – як за цих, м'яко кажучи, несприятливих умов може сформуватись: "Вільна індивідуальність, що ґрунтується на універсальному розвитку індивідів"? Це " в нашому розумінні (тобто творців новітньої парадигми) .. є та теоретична матриця, на основі якої реалізується системна специфіка пост капіталістичної епохи, що розгортається" [4, с. 9].

Наведена цитата особисто мені дуже нагадує лозунг про формування "всебічно і гармонійно розвинутої людини для якої в суспільстві все робиться в її ім'я та в її благо", тобто, все це все вже було в нашій країні, коли здійснювалась спроба реалізувати програму побудови комуністичного (або, що є тим же самим, "пост капіталістичного") суспільства. Цю програму проголосила стерта з історичної арени КПРС, але те чим це закінчилось, ця спроба після соціалістичної революції жовтня 1917 р. ні для кого не є секретом.

Яким же чином "нова парадигма політичної економії" за позицією А. Гальчинського спроможна довести, що після капіталістичної контрреволюції в надрах цього суспільно-економічного способу виробництва може в глобальних масштабах (а не в окремо взятій країні) виникнути "пост капіталістичне" суспільство, де будуть так "вільно дихати", тобто "універсально розвиватись індивіди". Особисто для мене об'єктивна основа цієї позиції залишається загадкою.

Суть проблеми, з позицій ніким ще в світі на реальній науковій (а не схоластичній) основі не спростованої матеріалістичної діалектики, полягає у тому, що суспільна форма руху матерії за своєю суттю є взаємодією свідомих людських інтересів (одиночних, особливих і загальних). При цьому в суспільстві виникають соціальні відносини, що мають суперечливий характер. Від механізму їх узгодження залежить який характер вони приймають: антагоністичний чи не антагоністичний; не еквівалентний чи еквівалентний; соціально несправедливий чи справедливий. І від того, як суспільство і держава розв'язують ці соціально-економічні суперечності повною мірою залежить і економічний розвиток і соціальна стабільність суспільства.

Щодо самих відносин то всі вони тісно переплетені і в реальному житті, їх неможливо практично розмежувати і штучно відділити одне від одного. У той же час наука абстрактно розмежовує ці відносини (передусім на "базисні" і "надбудовні"), відносячи ті чи інші до свого предмету, тобто до певного окресленого поля свого дослідження.

Зміст нової (або як це часто відбувається в соціальних науках "забутої старої") парадигма полягає у тому, що предмет економічної теорії (передусім політичної економії) не може бути окреслений полем наукового дослідження лише виключно базисно-економічними відносинами, що включають: 1) відносини власності; 2) відтворювально-економічні відносини; 3) господарсько-економічні відносини; 4) товарно-грошові відносини; 5) розподільно-економічні відносини; 6) відносини обміну життєвих благ; 7) фінансово-кредитні відносини; 8) відносини кінцевого споживання і задоволення потреб населення та ін.

До системного дослідження обов'язково мають бути також включені:

по-перше, продуктивно-економічні відносини: 1) ресурсно-економічні; 2) організаційно-економічні; 3) техніко-економічні; 4) технологічно-економічні; 5) економіко-екологічні відносини та ін.;

по-друге, базисно-надбудовні відносини: 1) політико-економічні; 2) економіко-ідеологічні; 3) економіко-культурні; 4) морально-економічні; 5) економіко-правові; 6) економіко-етнічні; 7) економіко-релігійні; 8) економіко-атеїстичні відносини та ін.;

по-третьє, продуктивно-надбудовні відносини: 1) науково-технічні; 2) організаційно-інформаційні; 3) інформаційно-технологічні; 4) морально-екологічні; 5) еколого-правові; 6) ресурсно-політичні відносини та ін.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що для того, щоб суспільство не досягло критичної, "революційної ситуації", не розпалося, а продовжувало ефективно

функціонувати як цілісна асоціація людей економічна теорія має відкинути апологетичні ідеологеми і розпочати розробку дієвих соціально-економічних механізмів попередження та недопущення революційної, руйнівної, антагоністичної дезінтеграції суспільства. Основою виконання економічною наукою цього найважливішого соціального замовлення повинен стати пошук і впровадження нових форм досягнення суспільного консенсусу на засадах узгодження та оптимального об'єднання, передусім, соціально-класових інтересів та реального приборкання агресивно-руйнівних кланово-мафіозних та корпоративно-кланових інтересів.

Щодо понятійного змісту вживаного категоріального апарату:

* Економічна істина – адекватне відображення і відтворення сукупності економічних відносин, явищ і процесів, певної економічної системи в цілому в об'єктивних за змістом теоріях (що включають їх основні елементи: вчення, ідеї, закони, категорії, поняття, окремі визначення, висновки, господарські пропозиції, результати експериментів тощо). В сучасних умовах замість категорії "істина" окремими авторами вживають синонім – "таїна буття";

** Економічна ідеологія є складовою частиною загальної суспільної ідеології, зміст якої полягає у систематизованому вираженні сукупності поглядів та ідейних настанов, що існують у суспільстві на організацію економічного життя та характер реалізації соціально-економічної справедливості у розподілі життєвих благ

між суспільними верствами і класами. Ядром економічної ідеології є панівна сукупність ідей і поглядів домінуючої суспільної спільноти, передусім пануючого суспільного класу, що об'єктивно віддзеркалює його економічні спонукальні мотиви (інтереси) та оцінює роль і місце яке він займає в житті держави та країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. I. Кн. 1: Процесс производства капитала / К. Маркс – М. Политиздат, 1978. – 907 с.
3. Мандибура В. Идеологічна і об'єктивна складова економічної "теорії людського капіталу" // Економічна теорія. – № 1. – 2009. – С. 34-49; Мандибура В. "Людський капітал": об'єктивна економічна реальність чи ідеологема? // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1-2. – С. 9-12.
2. Мандибура В. Специфічні особливості трансформації соціально-класової структури населення в контексті перспектив економічного розвитку України. Економіка: проблеми теорії та практики. 36. наук. праць. Випуск 253; В 7 т. – Т. VI. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – С. 1421-1434.
3. Мандибура В. Політико-економічні аспекти сучасного соціально-класового структурування населення України // Економічна теорія. – № 2. – 2010. – С. 16-30.
4. Гальчинський С. Начала нової парадигми політичної економії, постановка проблеми // Економічна теорія. – № 2. – 2012. – С. 5-16.
5. Паренти М. Демократія для избраних. Настольная книга о политических играх США // Пер. с 7-го англ. изд. В. Горштакко. – М.: "Покорение", 2006. – 416 с.
6. Эрнандо де Сото. Загадка капитала. Почему капитализм торжествует на Западе и терпит поражение во всем остальном мире / Пер. с англ. – М.: ЗАО "Олимп-бизнес", 2004. – 272 с.
7. Зингалес Л., Раджан Р. Спасение капитализма от капиталистов: Скрытые силы финансовых рынков – создание богатства и расширение возможностей / Пер. с англ. – М.: Институт комплексных стратегических исследований; ТЕИС, 2004. – 492 с.

Надійшла до редколегії 22.02.13

В. Мандыбура, д-р экон. наук, проф.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ИДЕОЛОГЕМЫ СОВРЕМЕННОГО КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКОГО "ОБНОВЛЕНИЕ" ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ

Рассмотрены причины возникновения и раскрыто теоретическое определение сущности современных экономических идеологических заказов и показаны их конкретных модификаций. Раскрываются особенности возникновения и существующие проявления конкретных социально-экономических заказов, которые реализуются экономической теорией. Раскрыто авторское видение реальных путей концептуально-методологического обновления экономической теории в современных условиях.

Ключевые слова: экономическая истина, экономические отношения, экономические интересы, идеологический миф, идеологический заказ.

V. Mandubura, Doctor of Science (Economics), Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

IDEOLOGEMI OF MODERN CONCEPTUALLY METHODOLOGICAL "UPDATE" IN ECONOMIC THEORY

The causes and theoretical definition of modern economic ideologemes are examined in the article. The peculiarities of origin and current forms of social and economic orders implemented with help of economic theory are disclosed. Author's vision of directions in conceptual and methodological renewal of economic theory in modern terms is given.

Keywords: economic truth, economic relations, economic interests, economic ideologeme, ideological order.

УДК 330.831.8

Е. Нестеренко, докторант
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ТЕОРИЯ СПОНТАННОГО ПОРЯДКА Ф.ФОН ХАЙЕКА

Раскрыты сущность и генезис спонтанного порядка в контексте критического анализа конструктивизма. Предложен авторский подход к определению характерных черт спонтанного порядка. Выявлена дихотомия порядка применительно к экономической сфере в форме спонтанного порядка и организации.

Ключевые слова: австрийский нелиберализм, спонтанный порядок, правила, организация, конструктивизм.

Центральним системообразуючим концептом, вогруг которого сосредотачивається соціально-економічне учиння Ф.фон Хайека, являється теорія порядку. Учений сознательно пользуется термином "порядок" вместо чаще употребляемого "система". Определенные регулярность и повторяемость, относительные устойчивость и постоянство социально-экономической жизни предопределяют наличие некоего упорядоченного состояния (порядка) и, соответственно, необходимость его изучения. Именно упорядоченность

общества, не связанная с сознательным планированием, является первопричиной наличия целого семейства общественных наук с различными объектами исследования. Вместе с тем наличие порядка не исключает, а, скорее, способствует проявлениям многообразия, случайности, а порой и хаотичности общественного взаимодействия. Традиционно считалось, что сущность и описание стихийного (спонтанного) порядка Хайека либо полностью соответствует рыночной системе хождения, либо является прообразом возродив-